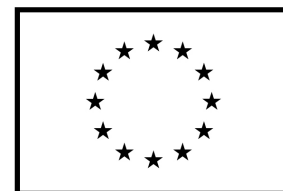




mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

PROFESIJNÝ A KARIÉROVÝ RAST
pkrmpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM



Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

PaedDr. Jana Kababíková

Čítanie s porozumením na hodinách občianskej náuky – základy ekonómie a ekonomiky

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov 2012

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11, 850 01 Bratislava
Autor OPS: PaedDr. Jana Kababíková
Kontakt na autora: Gymnázium arm. gen. L. Svobodu, Komenského 4, 066 01 Humenné
kababikj@gmail.com
Názov OPS: **Čítanie s porozumením na hodinách občianskej náuky – základy ekonómie a ekonomiky**

Rok vytvorenia OPS: 2012
Odborné stanovisko vypracovala: PaedDr. Antónia Stebnická

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe bola vytvorená z prostriedkov projektu Profesijný a kariérový rast pedagogických zamestnancov. Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Súvislý text. Nesúvislý text. Cloze-test. Typy otázok. Pracovný list. Čítanie s porozumením. Čitateľská gramotnosť.

Anotácia

Práca sa zaoberá možnosťami rozvíjania čitateľskej gramotnosti na hodinách občianskej náuky. Popisuje aktivity súvisiace s čítaním s porozumením (napr. tvorba úloh, chyby vo formulácii otázok a pod.). Súčasťou práce je príprava na vyučovaciu hodinu Peniaze. Práca ponúka súbor 10 pracovných listov, pričom úlohy vychádzajú zo vzdelávacieho štandardu a cieľových požiadaviek z OBN na SŠ (ekonomická zložka) a sú vytvorené z textov v platnej učebnici Základy ekonómie a ekonomiky, resp. z textov vytvorených autorkou. Úlohy sú orientované na to, aby si žiak aj v rámci OBN rozvíjal a zdokonaľoval čitateľskú gramotnosť.

OBSAH

ÚVOD	5
1 ČÍTANIE S POROZUMENÍM V PREDMETE OBČIANSKA NÁUKA	6
1.1 Kontext a rámec	6
1.2 Hlavný cieľ a čiastkové ciele OPS	6
1.3 Špecifikácie cieľovej skupiny	6
1.4 Občianska náuka a vymedzenie cieľov v oblasti čitateľskej gramotnosti	6
1.5 Možnosti rozvíjania čítania s porozumením v ekonomickej zložke OBN	8
2 ČÍTANIE S POROZUMENÍM NA VYUČOVACEJ HODINE OBN	10
2.1 Príprava na vyučovaciu hodinu Formy a funkcie peňazí (TC Úloha peňazí a finančných inštitúcií)	10
2.2 Pracovné listy k tematickému celku Základné ekonomické problémy a ich Riešenie	12
2.3 Pracovné listy k tematickému celku Trhový mechanizmus	16
2.4 Pracovné listy k tematickému celku Úloha peňazí a finančných inštitúcií	19
2.5 Pracovné listy k nesúvislým textom	22
ZÁVER	27
Zoznam bibliografických zdrojov	28
Príloha	29

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka 1 Návrh aktivít na rozvíjanie čitateľskej gramotnosti v predmete OBN (3. ročník)	8
Tabuľka 2 Predpokladané výnosy v zmiešanom PF KONTO MIX	25
Tabuľka 3 Predpokladané výnosy v zaistenom PF KONTO Z PLUS	26
Tabuľka 4 Predpokladané výnosy v zaistenom PF KONTO Z	26

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

ISCED 3 = International Standard Classification of Education (Medzinárodná štandardná klasifikácia vzdelávania) - vyššie sekundárne vzdelávanie

OBN = občianska náuka

EÚ = Európska únia

PF = podielový fond

TC = tematický celok

ÚVOD

Čítanie s porozumením je dôležitým predpokladom nielen úspešného štúdia od najnižšieho až po najvyšší stupeň, ale aj jeho pôsobenia v bežnom živote. Porozumieť bežnému aj odbornému textu je nepochybne jednou zo základných kompetencií, ktoré umožňujú človeku bezproblémový život v spoločnosti, najmä v pracovných a iných oficiálnych kontaktoch (napr. v úradoch štátnej a verejnej správy). Žiaľ, pravdivosť predchádzajúcej vety však často pochopí, až keď sa sám dostane do situácie, keď niečo zanedbal, prehliadol, pokazil a pod., a tým si pripravil nepríjemnú komplikáciu, na riešenie ktorej potrebuje nielen dosť energie, času, ale spravidla aj peňazí na zaplatenie pokuty, ďalších dodatočných nákladov spojených s opravou a pod.

Predložená práca je zameraná na možnosti rozvíjania čitateľskej gramotnosti na základe využitia ekonomicky zameraných textov v rámci skvalitňovania čítania s porozumením. Ekonomická problematika sprevádza človeka počas celého života, a preto je veľmi dôležité správne pochopiť text, aby sa čo najlepšie rozhodoval v oblasti spravovania vlastných financií, ich investovania, spotreby, ale aj získavania. Nie každý sa stane živnostníkom či majiteľom firmy, ale každý potrebuje rozumne sa rozhodovať v istej osobnej finančnej situácii s ohľadom na ekonomické podmienky spoločnosti, v ktorej žije. V takom prípade hovoríme o finančnej gramotnosti, ale jej predpokladom je aj čitateľská gramotnosť.

Cieľovou skupinou, pre ktorú je OPS určená, sú pedagogickí zamestnanci – učitelia strednej školy – vo vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť – vyučujúci predmet občianska náuka najmä v treťom, resp. maturitnom ročníku. Avšak pracovné listy sú použiteľné aj na hodinách slovenského jazyka a literatúry (vzdelávacia oblasť Jazyk a komunikácia) vo všetkých ročníkoch po posúdení náročnosti a vekuprimeranosti východiskového textu.

Hlavnou časťou práce je príprava na vyučovaciu hodinu Peniaze a pracovné listy vhodné na rozvíjanie čitateľskej gramotnosti, ktorá je kľúčovou na získanie aj ďalších typov gramotnosti (napr. finančnej). Texty, s ktorými žiak na vyučovacej hodine pracuje, vychádzajú z obsahového štandardu predmetu občianska náuka v 3. ročníku a predmetu spoločenské náuky vo 4. ročníku strednej školy vo vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť. V rámci viacročnej praxe som zistila, že posledných 5 – 10 rokov žiaci majú problém s porozumením ekonomickým textom, ale s pochopením významu jednotlivých ekonomických termínov. Zároveň sa ukazuje nedostatok spracovaných materiálov, o ktoré by sa učiteľ mohol opierať pri príprave na vyučovaciu hodinu a ktoré by korešpondovali s hlavnými cieľmi súčasnej reformy školstva. To boli kľúčové dôvody, aby som z učebnice Základy ekonómie vybrala súbor vhodných textov (sčasti aj upravených) a postupne k nim vytvárala vhodné úlohy.

Východiskové texty v pracovných listoch viažu k trom tematickým celkom. Dominujú úryvky z učebnicových textov, ale na ukážku sú použité aj nesúvislé texty vytvorené autorkou práce. Pri tvorbe podobne zameraných pracovných listov nielen z ekonómie, ale aj politológie, práva, sociológie, psychológie, religionistiky či filozofie sa na učiteľa nekladú žiadne mimoriadne nároky. Stačí poznať cieľové požiadavky a obsahový štandard predmetu, resp. jeho zložiek, základné vedomosti o problematike čitateľskej gramotnosti, ktorú je možné získať aj v rámci vzdelávania pedagogických zamestnancov, záujem venovať sa rozvíjaniu tejto dôležitej kompetencie na takých textoch, ktoré by žiakov zaujali a boli vekuprimerané. Aj keď prvé pracovné listy môžu byť nedokonalé, cieľavedomou aktivitou a „vychytaním“ začiatočníckych chýb budú výstupom kvalitné učebné materiály.

1 ČÍTANIE S POROZUMENÍM V PREDMETE OBČIANSKA NÁUKA

1.1 Kontext a rámec

Typ školy: stredná škola, vyšší stupeň sekundárneho vzdelávania

Východiská: k zvládnutiu tejto OPS potrebuje pedagóg poznať aspoň základné princípy čítania s porozumením, preto sa učiteľovi odporúča absolvovať aktualizačné vzdelávanie zamerané na čítanie s porozumením.

1.2 Hlavný cieľ a čiastkové ciele OPS

Hlavný cieľ: pomôcť učiteľovi pri príprave žiaka na porozumenie odbornému textu

Čiastkové ciele: a) poskytnúť cieľovej skupine učiteľov OBN postup, ako môžu spracovať odborné texty v predmete do pracovného listu orientovaného na čítanie s porozumením

b) pomôcť pri príprave učiteľa v rámci aktualizačného vzdelávania zameraného na rozvíjanie čítania s porozumením v spoločenskovedných predmetoch

1.3 Špecifikácia cieľovej skupiny

OPS je určená pre:

Kategória pedagogických zamestnancov: učiteľ

Podkategória: učiteľ - vyššie sekundárne vzdelávanie (stredná škola)

Vzdelávacia oblasť: Človek a spoločnosť

Škola, ročník: stredná, tretí a štvrtý

Vyučovací predmet: občianska náuka, voliteľný predmet: spoločenské náuky

Oblasť: základy ekonómie a ekonomiky – ekonomická zložka

1.4 Občianska náuka a vymedzenie cieľov v oblasti čitateľskej gramotnosti

Učebný predmet občianska náuka (OBN) je začlenený vo vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť a „*je koncipovaný tak, aby svojím obsahom pomáhal žiakovi orientovať sa v sociálnej realite a ich začleňovaní do rôznych spoločenských vzťahov a väzieb.*“ V ekonomickej zložke predmet „*poskytuje základy ekonomickej gramotnosti, učí žiakov základnej orientácii a uplatneniu sa na pracovnom trhu aj v medzinárodnom meradle.*“ (Lysý, 2010, s. 2)

Medzi ciele ekonomickej zložky OBN patrí utváranie a rozvíjanie kľúčových kompetencií, a to: „*sociálnych a personálnych, spoločenských a občianskych, iniciatívnosť a podnikavosť, schopnosť naučiť sa učiť.*“ (Lysý, 2010, s. 2)

Zároveň má viesť žiaka k „*utváraniu vedomia vlastnej identity a identity druhých ľudí, realistickému sebazpoznávaniu a sebahodnoteniu, akceptovaniu vlastnej osobnosti a osobnosti druhých ľudí, orientácii v politických, právnych a ekonomických faktoch tvoriacich rámec každodenného života, ... osvojovaniu si základov ekonomickej gramotnosti, dôležitej na orientáciu v zložitých podmienkach modernej trhovej ekonomiky a k orientovaniu a rozhodovaniu sa v rôznych situáciách na trhu, získaniu základných vedomostí o formách a nástrojoch politiky zamestnanosti a trhu práce, ktoré mu umožnia základnú orientáciu o uplatnení sa na pracovnom trhu aj v medzinárodnom meradle, ... uplatňovaní vhodných komunikačných prostriedkov k vyjadrovaniu vlastných myšlienok, citov, názorov a postojov, k*

obhajovaníu vlastných postojov a k primeranému obhajovaníu svojich práv, vytváraníu schopnosti využívať ako zdroj informácií rôzne verbálne a neverbálne texty spoločenského a spoločenskovedného charakteru, rešpektovaníu a uplatňovaníu mravných princípov a pravidiel spoločenského spolunažívaníu a prebratíu zodpovednosti za vlastné názory, správanie sa a dôsledky konaníu. (Lysý, 2010, s. 3)

Ekonomickú zložku predmetu OBN tvoria tieto tematické celky:

Základné ekonomické problémy a ich riešenie

Trhový mechanizmus

Trh práce

Nezamestnanosť a jej sociálno-ekonomický dopad

Svet práce

Úloha peňazí a finančných inštitúcií (Lysý, 2010, s. 3)

Čitateľská gramotnosť sa definuje „ako spôsobilosť porozumieť písanému textu, používať písaný text a premýšľať o ňom. Je predpokladom rozvíjania čitateľových vedomostí a potenciálu, ktorý mu umožní aktívne sa zapojiť do života v spoločnosti“. (Humajová – Klačanská, 2007, s. 14)

Učítelia spoločenskovedných a ostatných predmetov, ktorí neučia slovenský jazyk a literatúru, potrebujú poznať základné princípy čitateľskej gramotnosti a podstatu rozvíjania čítania s porozumením, aby poznali presnejšie špecifikácie, čo má žiak zvládnuť v súvislosti s porozumením textu. Explicitne je to uvedené v Štátnom vzdelávacom programe pre gymnáziá v Slovenskej republike ISCED 3A – Vyššie sekundárne vzdelávanie: „Najväčší akcent sa kladie na vlastnú tvorbu jazykových prejavov, prácu s informáciami, čitateľskú gramotnosť, schopnosť argumentovať a pod.“ (ISCED 3, 2008, s.12)

Pri rozvíjaní čítania s porozumením a čitateľskej gramotnosti môže učiteľovi – „neslovenčinárovi“ pomôcť aj dokument Cieľové požiadavky pre gymnáziá a stredné odborné školy (slovenský jazyk a literatúra - časť: slovenský jazyk), ktorý uvádza zručnosti súvisiace s touto kompetenciou:

„Rečové zručnosti – čítanie s porozumením

1. Identifikovať informácie uvedené v texte explicitne.

2. Dedukovať z textu a vyvodíť informácie, ktoré v texte nie sú uvedené priamo, implicitne, ale z neho vyplývajú, teda porozumenie vyžaduje uvažovanie, analýzu, porovnávanie, vyvodzovanie, jednoduchú aplikáciu pričom táto schopnosť súvisí so subjektívnym charakterom porozumenia.

3. Interpretovať text a integrovať informácie z neho s predchádzajúcimi poznatkami a skúsenosťami.

4. Hodnotiť text z hľadiska obsahu.

5. Hodnotiť text z hľadiska formy, jazykových prostriedkov, útvaru/žánru, štýlu a pod.“ (Dvořák, K. et al., 2011, s. 3)

Podľa výkonového štandardu pre stredné školy sa od žiaka sa v rámci čítania s porozumením očakáva:

„– vedieť v texte analyzovať využité výrazové prostriedky, napr. terminológiu, synonymá, kompozíciu ap., z hľadiska autorovho zámeru a funkcie textu,

– dokázať identifikovať kľúčové slová textu,

– vedieť rozlíšiť v texte hlavné myšlienky od vedľajších, podstatné informácie od nepodstatných,

- dokázať sformulovať hlavnú myšlienku textu,
- dokázať spracovať text – vytvoriť z neho konspekt, osnovu z prečítaného textu, tézy,
- dokázať posúdiť informačné zdroje, na základe ktorých bol text vytvorený,...
- dokázať efektívne využiť zdroje informácií pri práci s vlastným i cudzím textom,
- ovládať základy kritického čítania, t. j. vedieť vnímať problémy nastolené textom a identifikovať chyby a protirečenia, ktoré sa v texte nachádzajú.“ (ŠVP - ISCED 3, 2008, s 8).

Naliehavosť potreby rozvíjania čitateľskej gramotnosti naznačujú aj Pedagogicko-organizačné pokyny na školský rok 2012/2013: „Podporovať vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti rozvíjania predčitateľskej a čitateľskej gramotnosti detí a žiakov, formovať kladný vzťah detí a žiakov ku knihe a literatúre.“ (Pedagogicko-organizačné pokyny ..., 2012, s. 7) To, že ide o dôležitú zložku edukácie, potvrdzuje aj fakt, že tejto oblasti je venovaná samostatná subkapitola.

Potrebu rozvíjania čitateľskej gramotnosti a jej nadpredmetový charakter zdôrazňujú odborníci na školstvo, ale upozorňujú aj na nedostatky v tejto oblasti: „Rozvoj čitateľskej gramotnosti na nadpredmetovej úrovni zároveň predpokladá i väčšie možnosti na efektívnu kooperáciu jednotlivých vyučujúcich, ku ktorej rovnako nie je na školách priestor a ku ktorej ani nie sú naši učitelia motivovaní. Školská prax teda bez hlbšej analýzy ukazuje, že základné podmienky rozvíjania čitateľskej gramotnosti na nadpredmetovej úrovni nie sú na slovenských školách vytvorené v dostatočnom rozsahu.“ (Humajová – Klačanská, 2007, s. 16)

1.5 Možnosti rozvíjania čítania s porozumením v rámci ekonomickej zložky

Ekonomická zložka OBN ponúka dobré možnosti rozvíjania čítania s porozumením, pretože ekonomické problémy sa celoživotne dotýkajú každého človeka. Čítanie s porozumením je teda vhodným predpokladom finančnej gramotnosti, v ktorej patríme na posledné priečky v rámci EÚ. Možnosti, ktoré učiteľ má, sú rozličné. V súvislosti s čítaním s porozumením odporúčam v ekonomickej zložke OBN aktivity (Tabuľka 1), ktoré priebežne využívam aj v ostatných zložkách predmetu:

Tabuľka 1 Návrh aktivít na rozvíjanie čitateľskej gramotnosti v predmete OBN (3. ročník)

Náročnosť aktivity	Aktivity
nízka	Reprodukcia textu, Osnova textu, Cudzie slová
priemerná	Odpovedz na otázky, Kľúčové slová, Cloze-test
vysoká	Tri otázky, Pojmová mapa, Pracovný list
najvyššia	Žiacky pracovný list, Kritika textu

Zdroj: súkromný archív

Reprodukcia textu – žiaci si v priebehu 5 – 10 minút prečítajú text a stručne zreprodukujú text podľa inštrukcií (napr. porozprávajte text ako moderátor ekonomickeho spravodajstva, ako učiteľ v základnej škole pre žiakov a od.). Táto aktivita je z hľadiska žiaka nenáročná, rozvíja aj jeho komunikačné zručnosti, avšak časová náročnosť je veľká, preto vyberať treba krátke texty.

Osnova textu - žiaci si v priebehu 5 – 10 minút prečítajú text a v stanovenom čase písomne vytvoria osnovu. Potom na základe osnovy zreprodukuje jeden žiak obsah textu. Pri tejto aktivite je vhodné rozsiahlejší text rozdeliť na viac častí a rozdeliť žiakom jednotlivé časti.

Tým si žiaci sami navzájom môžu vysvetliť učivo. Aj táto aktivita je časovo náročnejšia a neaktivizuje všetkých žiakov.

Cudzie slová - žiaci si v priebehu 5 – 10 minút prečítajú text a v stanovenom čase vyhľadávajú v texte odborné termíny a cudzie slová, následne si vyhľadávajú ich významy v slovníku cudzích slov alebo prostredníctvom internetu.

Odpovedz na otázky - žiaci si v priebehu 5 – 10 minút prečítajú text a v stanovenom čase odpovedajú písomne na otvorené otázky (min. 2 – max. 5 otázok). Uvedená aktivita je časovo menej náročná, aktivizuje všetkých žiakov, učí ich rýchlo sa orientovať v texte, avšak je málo dynamická, preto odporúčam nevyužívať ju často.

Kľúčové slová - žiaci si v priebehu 5 – 10 minút prečítajú text a v stanovenom čase si do zošitov vypíšu kľúčové slová alebo slovné spojenia podľa pokynu učiteľa. Odporúčam počet kľúčových slov obmedziť (napr. vypíšte max. 5 kľúčových slov). Najfrekvencovanejšie slová si žiaci postupne napíšu na tabuľu, resp. na interaktívnu tabuľu, označia podľa logiky kompozície textu číslom. Potom jednotliví žiaci postupne reprodukovujú text podľa poradia kľúčových slov. Aktivita je medzi žiakmi obľúbená, pretože je dynamická, vyžaduje sústredenie žiakov, aby jednotlivé časti reprodukovanej textu na seba nadväzovali.

Cloze-test - žiaci si v priebehu 5 – 10 minút prečítajú text (najvhodnejší je text z učebnice) a po uplynutí času zatvoria učebnicu. Každý žiak dostane cloze-test v printovej podobe. „*Ide o súvislý text, v ktorom sú niektoré slová vynechané. Úlohou žiaka je chýbajúce slová doplniť tak, že do medzier po chýbajúcich slovách vpíše správny výraz.*“ (Gavora – Šrajeroová, 2009, s 193) Z ekonomických dôvodov je možné využiť zobrazenie cloze-testu prostredníctvom interaktívnej tabule, príp. dataprojekcie. Odporúčam striedať printovú podobu textu s projekciou, aby žiaci dokázali čítať s porozumením v oboch formách, a vynechávať najmä podstatné, prídavné mená a slovesá. Pri cloze-teste veľmi ľahko možno zistiť, či žiak pochopil správne kontext a významy slov použitých v texte. Táto aktivita je pre žiakov zaujímavá a z hľadiska výberu textu je vhodný aj dlhší text. V odbornej literatúre sa považuje za vhodné, aby prvé 2 – 3 vety boli v plnom znení, bez vynechaných slov.

Tri otázky - žiaci si v priebehu 5 – 10 minút prečítajú text a ich úlohou je vytvoriť 3 otázky, ktoré by vystihovali podstatu textu. Táto aktivita naučí žiakov popri porozumení textu aj sformulovať jasnú a zrozumiteľnú otázku. Odporúčam vyhýbať sa zisťovacím otázkam, na ktoré sa dá odpovedať áno/nie. Na záver žiaci kladú otázky svojim spolužiakom.

Pojmová mapa - žiaci si v priebehu 5 – 10 minút prečítajú text, na interaktívnej alebo bežnej tabuli majú prázdnu alebo poloprázdnu pojmovú mapu a ich úlohou je doplniť vhodné pojmy z textu. Aj táto aktivita sa väčšine žiakov páči, mnohí z nich uprednostňujú rovnaký zápis poznámok z textu. Nevýhodou je táto aktivita v tom, že nedáva väčší priestor na rozvoj rečových zručností žiakov, lebo ich vedie k veľmi strohému vyjadrovaniu.

Pracovný list - žiaci si v priebehu 5 – 10 minút prečítajú text a k nemu majú 8 – 10 otázok vychádzajúcich z textu, aby žiaci mali v rámci vyučovacej hodiny dost' času (cca 10 – 15 min.) vypracovať celý pracovný list. Je vhodné využívať printovú podobu, aby žiak mohol vo vymedzenom čase postupovať vlastným tempom a riešiť úlohy v ľubovoľnom poradí. S pracovnými listami, ktoré si musí učiteľ pripraviť sám alebo v spolupráci s ďalšími kolegami, žiak môže pracovať aj v rámci domácej prípravy, pričom môžu mať aj elektronickú podobu s vyhodnotením. Náročnosť tejto aktivity spočíva v tom, že si od učiteľa vyžaduje dlhšiu

prípravu. Ukážkové pracovné listy z ekonomickej zložky predmetu občianska náuka sú uvedené v kapitolách 2.2 – 2.5.

Žiacky pracovný list – táto aktivita je vhodná až vtedy, keď žiaci nadobudli isté skúsenosti pri riešení úloh z pracovných listov vytvorených učiteľom. V rámci vyučovacej hodiny je to dosť neefektívna činnosť z hľadiska času, i keď sa počas nej žiak veľa naučí. Odporúčam raz za štvrtérok zaradiť do domácej prípravy tvorbu žiackeho pracovného listu s presnými pokynmi. V pokynoch by mal byť uvedený typ otázky, počet otázok a inštrukcia, že všetky odpovede sa musia nachádzať v texte priamo, resp. v synonymnej podobe. Zo začiatku kvalita otázok nemusí byť vysoká, ale po analýze najčastejších chýb sú žiaci schopní vytvoriť sami veľmi kvalitný pracovný list.

Kritika textu - táto aktivita je dosť náročná na vyspelosť žiakov. Odporúčam ju zaradiť najmä vo 4. ročníku v rámci seminára spoločenskej náuky (resp. spoločenskovedného seminára) ako samostatnú prácu žiaka v domácej príprave. Žiaci dostanú rozsiahlejší text (1 – 2 strany A4, kapitolu alebo podkapitolu v učebnici). Ich úlohou je „vylepšiť“ text obsahovo aj formálne tak, aby bol zrozumiteľnejší, prehľadný, graficky zaujímavý, kratší a mal konkrétne príklady z praxe. Aktivita je pre žiakov zaujímavá, ale skutočne kvalitný výstup vytvoria len niektorí žiaci, preto túto aktivitu je vhodné využívať 1 – 2-krát za rok.

Pri výbere textov odporúčam postupovať od kratších textov (10 – 15 riadkov) k dlhším. Dôležité je pri výbere posúdiť text aj z hľadiska jeho zrozumiteľnosti pre stredoškolača a priebežne systematicky pracovať aj s nesúvislými textami (tabuľky, grafy, štatistiky, faktúry, daňové priznanie, poisťná zmluva a pod.

2 ČÍTANIE S POROZUMENÍM NA VYUČOVACEJ HODINE OBN

Táto kapitola obsahuje jednu modelovú prípravu na vyučovaciu hodinu a súbor pracovných listov, v ktorých sú zastúpené úlohy zamerané na čítanie s porozumením a na aplikáciu poznatkov z textu v praktických úlohách, ktoré podporujú rozvoj finančnej gramotnosti.

2.1 Príprava na vyučovaciu hodinu **Formy a funkcie peňazí (TC Úloha peňazí a finančných inštitúcií)**

PRÍPRAVA NA VYUČOVACIU HODINU

VZDELÁVACIA OBLASŤ: Človek a spoločnosť Predmet: OBČIANSKA NÁUKA	
Ročník: 3.	Tematický celok: <i>Úloha peňazí a finančných inštitúcií</i>
Téma hodiny: Formy a funkcie peňazí	
Prierezová téma: Osobnostný a sociálny rozvoj	
Kľúčové kompetencie: riešenie problémov, finančná gramotnosť, čítanie s porozumením	
Výkonový štandard: Žiak vie: vysvetliť význam peňazí v ekonomike a pre jednotlivca, sformulovať svoj názor na funkciu peňazí, určiť prvky, ktoré sú bezpečnostnými prvkami eura; svoj názor na	

peniaze verejne prezentovať v triede. Obsahový štandard: funkcie a formy peňazí, euro v SR	
Cieľ hodiny - kognitívny: žiak sa naučí vysvetliť základné funkcie a formy peňazí psychomotorický: žiak sa naučí rozlíšiť hodnoty eurových bankoviek a eurových mincí, určiť ochranné znaky eurobankoviek afektívny: žiak sa naučí zaujať racionálny postoj k hodnote peňazí	
Medzipredmetové vzťahy: dejepis	Požiadavky na zručnosti v IKT: obsluha notebooku
Počet vyučovacích hodín: 1	Autorka: PaedDr. Jana KABABÍKOVÁ
Vyučovacie formy a metódy : samostatná práca, m. otázok a odpovedí, výklad, čítanie s porozumením (cloze-test), skupinová práca, práca v dvojiciach, riadený rozhovor	
Materiálne didaktické prostriedky: učebné texty, prezentácia (USB kľúč), dataprojektor, notebook, flipchart, eurobankovky 10, 20, 50 a 100 eur	
Literatúra: ŠLOSÁR, R. et al.: <i>Základy ekonómie a ekonomiky</i> . Bratislava: SPN, 2001.	

Popis hodiny:

min.	činnosť učiteľa (U) a žiaka (Ž)	pomôcky	metódy a formy	poznámky
5	Úvodná časť - opakovanie vedomostí o ekonomii (5 minút) (U+Ž) cloze-test – Ž (4 žiaci)	5 otázok	m. otázok a odpovedí cloze-test	4 ks cloze-test
5	Motivácia (5 minút) (U+Ž)	4 úlohy pre skupiny, bankovky 10, 20, 50 a 100 eur	skupinová práca	čistý list na flipchart pre každú skupinu
10	Prezentovanie skupinovej práce (10 min.) (Ž)	flipchart	prezentácia výstupov	
10	Hlavná časť – prezentácia Formy a funkcie peňazí (10 minút) (U)	prezentácia, dataprojektor	výklad	USB kľúč
10	Práca s pracovným listom Peniaze (10 min.) (Ž)	pracovný list	samostatná práca žiakov	pracovné listy – 30 ks
5	Zhrnutie, záver (U+Ž)(10 min.)	domáce zadanie	riadený rozhovor	

Priebeh vyučovacej hodiny: Pred začiatkom 1. vyučovacej hodiny žiaci uložia lavice tak, aby vytvorili z lavíc 4 skupiny.

Úvodná časť (5 minút) - zápis do triednej knihy, kontrola domácej úlohy

Opakovanie vedomostí o ekonomike:

- 1) Čím sa líši ekonómia od ekonomiky? (Uved'te 2 rozdiely.)
- 2) Vymenujte 3 témy, ktoré sú typické pre ekonómiu.

- 3) Uved'te 3 ekonomické pojmy.
- 4) Vysvetlite pojmy: mikroekonómia a makroekonómia.
- 5) Uved'te 5 profesií, ktoré potrebujú poznatky z ekonómie (v pomenovaní nemá byť základ ekonóm).

Cloze-test: 4 žiaci dopĺňajú chýbajúce slová v 20-riadkovom texte.

Motivácia (5 minút)

V rámci motivačnej časti hodiny žiaci pracujú v 4 skupinách (7 - 8 žiakov) – práca skupín trvá 5 minút (odpoveď stručne zaznamenajú na čistý list z flipchartu):

1. Charakterizujte stoeurovú a päťdesiateurovú bankovku.
2. Uved'te aspoň 3 bezpečnostné znaky eurobankoviek.
3. Uved'te, čím ľudia v minulosti platili. Využite svoje vedomosti z dejepisu.
4. Uved'te 3 výhody a 3 nevýhody eura.

Jedna dvojica žiakov v tom čase pripraví notebook a na USB kľúči vyhľadá prezentáciu.

Prezentovanie skupinovej práce (10 min.)

Žiaci ukončia prácu skupín a na flipcharte postupne (8 min.) prezentujú svoju prácu, učiteľ doplní, resp. upraví jednotlivé odpovede (2 min.).

Hlavná časť – prezentácia Formy a funkcie peňazí (10 minút)

Učiteľ využije pripravenú prezentáciu. Žiaci sledujú prezentáciu, výklad učiteľa a v závere si do zošitov písomne vypracujú úlohy z poslednej snímky prezentácie.

Práca s pracovným listom Peniaze (10 minút)

Učiteľ rozdá žiakom pracovné listy, v ktorých žiaci (samostatná práca – čítanie s porozumením) vypracujú úlohy k textu, resp. vyberú správne odpovede.

Zhrnutie, záver (5 minút)

Žiaci spolu s učiteľom urobia sebakontrolu vyplnených pracovných listov a v prípade chybných odpovedí si opäť prečítajú východiskový text. Uvedený čas využije učiteľ na vyhodnotenie vyučovacej hodiny zo strany žiakov a vlastné hodnotenie najlepšej prezentácie práce skupiny.

Domáce zadanie:

10 – 15 vetami sformulujte odpoveď na otázku:

Dievčatá: Ako by ste riešili nedostatok peňazí vo svojej rodine? Uved'te 3 možnosti.

Chlapci: Ako by ste použili výhru 100 000 eur? Uved'te 3 možnosti.

Prílohy k príprave na vyučovaciu hodinu:

Prezentácia FORMY A FUNKCIE PEŇAZÍ

Pracovný list PENIAZE - 30 ks (pracovný list je zaradený v kapitole 2.4 Pracovné listy k tematickému celku Úloha peňazí a finančných inštitúcií)

2.2 Pracovné listy k tematickému celku Základné ekonomické problémy a ich riešenie

Štruktúra pracovných listov v kapitolách 2.2 – 2.5 je jednotná (nie je to podmienka):

- a) k textu je vytvorených desať otázok resp. úloh rôzneho typu
- b) otázky s výberom odpovede majú štyri alternatívne odpovede, z ktorých práve jedna je správna
- c) prevažná časť otázok je zameraných na čítanie s porozumením

- d) v negatívne sformulovaných otázkach sú slová typu „nevyplýva“, „nie je“, „nesprávne“, „nepatrí“ podčiarknuté
- d) texty v pracovných listoch sú (kapitola 2.2 – 2.4) súvislé a nesúvislé (kapitola 2.5).

Odporúčam v tematickom výchovno-vzdelávacom pláne vyčleniť v rámci vyučovacích hodín priestor na pravidelné rozvíjanie čitateľskej gramotnosti, na využívanie pracovných listov a na analýzu chybných odpovedí, avšak pracovné listy sú vhodné aj na samostatnú domácu prípravu.

Pracovný list PODNIKANIE

TC *Základné ekonomické problémy a ich riešenie*

Téma *PODNIK A PODNIKANIE*

Úloha: Pozorne si prečítajte text a odpovedzte na otázky:

Podnikateľ môžu fyzické aj právnické osoby (občania aj organizácie).

Fyzickou osobou je každý človek ako prirodzený nositeľ práv a povinností. Spôsobilosť (schopnosť) fyzickej osoby na práva a povinnosti vzniká narodením a zaniká smrťou. Človek môže už od narodenia napríklad dediť. Lenže spôsobilosť občana na právne úkony – čiže spôsobilosť svojimi právnymi úkonmi nadobúdať práva a brať na seba povinnosti (aj podnikateľ) – vzniká až dovŕšením plnoletosti (18 rokov). Spôsobilosť fyzickej osoby na právne úkony môže obmedziť výlučne rozhodnutie súdu.

Právnickou osobou je každý subjekt, ktorý má práva a povinnosti, a pritom nie je fyzickou osobou. Právnická osoba (organizácia) vzniká dňom zápisu do obchodného alebo iného zákonom určeného registra.

Obchodný register je verejný zoznam, do ktorého sa zapisujú dôležité údaje týkajúce sa podnikateľských organizácií: názov, sídlo, predmet podnikania, právna forma podnikania, identifikačné číslo organizácie (IČO) a pod. Obchodný register vedie každý okresný súd pre podniky, ktoré majú sídlo v jeho obvode.

(Zdroj: ŠLOSÁR, R. et al. 2001. *Základy ekonómie a ekonomiky*. Bratislava : SPN, 2001, s. 41. ISBN 80-08-03199-9.)

Otázky k textu:

1. Fyzickou osobou sa rozumie:

A: Každý človek ako prirodzený nositeľ práv a povinnosti

B: Každý človek pracujúci nielen fyzicky, ale aj psychicky

C: Každý subjekt, ktorý má práva a povinnosti

D: Každý subjekt, ktorý v ekonomike pracuje fyzicky

2. Kedy nadobúda občan plnú spôsobilosť na právne úkony?

A: počatím

B: narodením

C: ako mladistvý

D: ako plnoletý

3. Je možné obmedziť spôsobilosť fyzickej osoby na právne úkony?

A: Nie, za žiadnych okolností

B: Áno, môže tak urobiť právnická osoba alebo súd

C: Áno, výlučne rozhodnutím súdu

D: Áno, so súhlasom odborného lekára

4. Kedy začína a končí spôsobilosť fyzickej osoby na práva a povinnosti?

5. Rozhodnite, či je daný výrok pravdivý: Právnickou osobou je každý subjekt, ktorý má práva a povinnosti a je fyzickou osobou staršou ako 18 rokov. **ÁNO - NIE**

6. Právnická osoba (organizácia) vzniká:

A: Dňom zápisu do obchodného alebo trestného registra.

B: Dňom, keď táto osoba prestáva byť fyzickou osobou.

C: Dňom zápisu do obchodného alebo iného zákonom určeného registra.

D: Ak je daná osoba fyzickou osobou a má práva a povinnosti.

7. Doplň vhodné slovo z textu: Obchodný register je verejný...

8. Do obchodného registra sa nezapisuje:

A: Názov organizácie B: Predmet podnikania C: Dĺžka podnikania D: Sídlo organizácie

9. Pre ktoré podniky vedie každý okresný súd obchodný register?

10. Môžu na Slovensku podnikat' aj právnické osoby? ANO - NIE

Pracovný list ŽIVNOSTI

TC Základné ekonomické problémy a ich riešenie

Téma FORMY PODNIKANIA V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Úloha: Pozorne si prečítajte text a odpovedzte na otázky:

Ďalším kritériom členenia podnikov je organizačno-právna forma. Podľa právnych noriem, platných v Slovenskej republike od roku 1991, rozlišujeme tri základné organizačno-právne formy podnikania:

- živnosti,

- obchodné spoločnosti,

- družstvá.

Živnosti sú prevažne malé podniky pôsobiace vo sfére obchodu, v službách a remeslách, ktoré zvyčajne riadi sám vlastník. Živnostník má ručenie neobmedzené, to znamená, že za straty a záväzky svojho podniku ručí celým svojím majetkom (nielen majetkom podniku). Existujú ohlasované a koncesované živnosti.

Ohlasovacie živnosti stačí po splnení podmienok ohlásiť živnostenskému úradu. Členia sa na remeselné, viazané a voľné.

Koncesované živnosti možno vykonávať len vtedy, ak živnostenský úrad udelí koncesiu.

Za remeselné živnosti pokladáme také činnosti, pri ktorých živnostník získava odbornú spôsobilosť (schopnosť vykonávať ich) vyučením a praxou v danom odbore. To znamená, aby získal remeselnú živnosť, potrebuje výučný list alebo iný doklad o potrebnom vzdelaní a trojročnú prax v odbore. Medzi remeselné živnosti patrí napríklad zámočníctvo, opravy áut, kaderníctvo a podobne.

Viazané živnosti sú už náročnejšie činnosti, aj odbornú spôsobilosť získavame iným spôsobom. Zákon presne určuje podmienky na konkrétne živnosti. Ak by sme napríklad chceli získať živnosť v odbore výroba strojov a prístrojov, museli by sme zložiť odborné skúšky (nestačil by nám výučný list). Naopak, voľné živnosti sú činnosti, ktoré si nevyžadujú nijakú odbornú spôsobilosť. Stačí, ak podnikateľ spĺňa všeobecné podmienky. Môže to byť napríklad podomový obchod, predaj v tržnici a podobne. (Zdroj: ŠLOSÁR, R. et al. 2001. *Základy ekonómie a ekonomiky*. Bratislava : SPN, 2001, s. 44. ISBN 80-08-03199-9.)

Otázky k textu:

1. Napíšte, ktoré tri základné organizačno-právne formy podnikania rozlišujeme v SR.

2. Vyberte možnosť, ktorá vyplýva z ukážky:

a) Živnosti sú prevažne veľké podniky pôsobiace vo sfére obchodu, v službách a remeslách, ktoré zvyčajne riadi sám vlastník.

b) Živnosti sú prevažne malé podniky pôsobiace vo sfére obchodu, v službách a remeslách, ktoré zvyčajne riadi štát.

c) Živnosti sú prevažne malé podniky pôsobiace vo sfére obchodu, v službách a remeslách, ktoré zvyčajne riadi sám vlastník.

d) Živnosti sú prevažne veľké podniky pôsobiace vo sfére obchodu, v službách a remeslách, ktoré zvyčajne riadi štát.

3. Ručí živnostník za záväzky a straty svojej firmy obmedzene? Podčiarknite správnu odpoveď: ANO NIE

4. Napíšte, ako sa členia ohlasovacie živnosti.

5. Za akých podmienok možno vykonávať koncesované živnosti? Vyberte správnu možnosť.
- Stačí ich ohlásiť živnostenskému úradu.
 - Živnostenský úrad musí udeliť koncesiu.
 - Nekladú sa žiadne podmienky pri vykonávaní koncesovaných činností.
 - správne sú dve odpovede z možností a - c
6. Ktoré živnosti si nevyžadujú nijakú odbornú spôsobilosť? Vyberte správnu možnosť.
- remeselné
 - viazané
 - voľné
 - koncesované
7. Vyberte možnosť, ktorá vyplýva z ukážky. Ak chce živnostník vykonávať remeselnú živnosť, potrebuje:
- výučný list alebo iný doklad o potrebnom vzdelaní a dvojročnú prax
 - trojročnú prax
 - výučný list alebo iný doklad o potrebnom vzdelaní a trojročnú prax
 - dvojročnú prax
8. Akú živnosť si musí mať pán Silvester, keď chce prevádzkovať podomový obchod? Vyberte správnu možnosť.
- koncesovanú živnosť
 - remeselnú živnosť
 - viazanú živnosť
 - voľnú živnosť
9. Rozhodnite, či je nasledujúca veta pravdivá, a svoju odpoveď podčiarknite: Zákon neurčuje podmienky na vykonávanie viazaných živností.
- ÁNO NIE
10. Vyberte možnosť, ktorá nevyplýva z ukážky:
- Ohlasovacie živnosti stačí po splnení podmienok ohlásiť živnostenskému úradu.
 - Za viazané živnosti pokladáme také činnosti, pri ktorých živnostník získava odbornú spôsobilosť vyučením v danom odbore.
 - Voľné živnosti sú činnosti, ktoré si nevyžadujú nijakú odbornú spôsobilosť.
 - Živnosti členíme na ohlasovacie a koncesované.

Pracovný list EKONOMIKA

TC Základné ekonomické problémy a ich riešenie

Téma EKONÓMIA A EKONOMIKA

Úloha: Pozorne si prečítajte text a odpovedzte na otázky:

Ekonomika, ktorá vytvorí viac výrobkov a služieb, ako obyvateľstvo dokáže spotrebovať, je prebytkovou ekonomikou. V opačnom prípade ide o nedostatkovú ekonomikou. Rovnováha medzi možnosťou uspokojiť potreby a spotrebou je výnimka, preto typickými sú buď prebytkové, alebo nedostatkové ekonomiky.

Rozšírenie spoločenskej del'by práce za hranice jednotlivých štátov viedlo k medzinárodnej del'be práce a vzniku svetového trhu. V medzinárodnej del'be práce sa stávajú špecializovanými výrobcami jednotlivé krajiny. Preto je pre súčasný svet charakteristická vzájomná prepojenosť jednotlivých ekonomík. Ekonomiky uzavreté pred svetom existujú len výnimočne a dočasne. Väčšina ekonomík je otvorená. Miera ich otvorenosti závisí od účasti na medzinárodnej del'be práce.

(Zdroj: ŠLOSÁR, R. et al. 2001. *Základy ekonómie a ekonomiky*. Bratislava : SPN, 2001, s. 11 - 12. ISBN 80-08-03199-9.)

Otázky k textu:

- Ktorá z uvedených možností z textu vyplýva? *Prebytková ekonomika znamená, že:*
 - vytvára oveľa menej výrobkov a služieb, ako by obyvateľstvo potrebovalo.
 - vyrába rovnaké množstvo výrobkov a služieb, ako obyvateľstvo spotrebuje.
 - vytvára také množstvo výrobkov a služieb, ktoré obyvateľstvo nie je schopné spotrebovať.
 - produkuje oveľa viac výrobkov a služieb, než je minimum medzinárodnej del'by práce.
- Vyberte a podčiarknite z dvoch slov správne slovo tak, aby tvrdenie bolo pravdivé:

V dnešnom svete je *bežné/výnimočné*, keď sa počet spotrebovaných výrobkov rovná počtu vyprodukovaných výrobkov.

3. Ktorá z uvedených možností vyplýva z textu?

- a) Svetový trh vznikol tak, že každá krajina si samostatne vyrábala všetky dôležité produkty a porovnávala ich kvalitu s inými štátmi.
- b) Svetový trh vznikol na základe rozšírenia spoločenskej deľby práce za hranice jednotlivých štátov.
- c) Nikdy by nedošlo k vytvoreniu medzinárodnej deľby práce, keby najprv nevznikol v Európe svetový trh.
- d) Každý štát musí dbať na to, aby mal dôležitú pozíciu na svetovom trhu a budoval uzavretú ekonomiku.

4. Ako môžeme pomenovať charakteristický znak súčasného sveta, ktorý súvisí s tým, že špecializovanými výrobcami sa stávajú jednotlivé krajiny?

5. Vyberte z možností správnu odpoveď na otázku: Od čoho závisí miera otvorenosti ekonomiky?

- a) od miery účasti na medzinárodnej deľbe práce
- b) od miery rozšírenia spoločenskej deľby práce
- c) od miery rozvoja nedostatkovej ekonomiky
- d) od miery rozvoja prebytkovej ekonomiky

6. Vyberte a podčiarknite z dvoch slov správne slovo tak, aby tvrdenie bolo pravdivé:

Ekonomiky, ktoré sa výrazne podieľajú na medzinárodnej deľbe práce, sú *uzavreté / otvorené*.

7. Napíšte pomenovania dvoch druhov ekonomík z hľadiska možností uspokojovania potrieb obyvateľstva, ktoré sú typické pre súčasný svet.

8. Slovné spojenie „*špecializovaný výrobca*“ môžeme vysvetliť tak, že ide o výrobcu, ktorý vytvára:

- a) široký sortiment výrobkov a služieb
- b) základné a nevyhnutné druhy výrobkov a služieb
- c) len určité druhy výrobkov a služieb
- d) vytvára nadštandardné druhy výrobkov a služieb

9. To, že je SR členom EÚ a eurozóny, znamená, že SR je ekonomikou:

- a) prebytkovou
- b) nedostatkovou
- c) otvorenou
- d) uzavretou

10. Na základe textu a vedomostí z politológie uveďte, s ktorým zriadením či režimom sa najviac v súčasnosti spája uzavretá ekonomika:

- a) s monarchistickým
- b) s republikánskym
- c) s demokratickým
- d) s totalitným

2.3 Pracovné listy k tematickému celku Trhový mechanizmus

Pracovný list TRH

TC *Trhový mechanizmus*

Téma *Trh a subjekty trhu*

Úloha: Pozorne si prečítajte text a odpovedzte na otázky:

Na každý trh vstupujú určité subjekty (účastníci) a každý z nich sleduje svoje vlastné záujmy a ciele. Medzi subjekty trhu patria firmy, domácnosti a štát.

1. Firmy (podniky, výrobcovia) sú objekty, ktoré vyrábajú tovary a služby a na trh prichádzajú s cieľom predat' ich, čiže vystupujú ako predávajúci. Môžu však vystupovať aj ako kupujúci, a to vtedy, ak kupujú výrobné faktory - prácu, pôdu, kapitál. Vstupujú na trh preto, aby dosiahli zisk.

2. Domácnosti (spotrebitelia) vystupujú na trhu tovarov a služieb ako kupujúci a na trhu výrobných faktorov ako predávajúci, lebo predávajú svoju prácu, pôdu alebo kapitál. Vstupujú na trh preto, aby poskytnutím výrobných faktorov čo najlepšie uspokojili svoje osobné potreby.

3. Štát je špecifickým subjektom trhu. Vstupuje na trh najmä vtedy, ak je potrebné odstraňovať negatívne prejavy trhu alebo stimulovať (podporovať) pozitívne (kladné) vplyvy. Na trhu vystupuje aj ako predávajúci aj ako kupujúci. Štát by mal však predovšetkým ochraňovať a podporovať slobodné, konkurenčné trhové prostredie.

(Zdroj: ŠLOSÁR, R. et al. 2001. *Základy ekonómie a ekonomiky*. Bratislava : SPN, 2001, s. 22 - 23. ISBN 80-08-03199-9.)

Otázky k textu:

1. Prvotnou úlohou ktorého subjektu vstupujúceho na trh je ochrana a podpora slobodného, konkurenčného prostredia?

2. Ktorý zo subjektov vstupuje na trh s cieľom predat' služby a tovary?

3. Doplňte na základe textu vhodné slovo: ... platia firmám za kúpené tovary a služby, predávajú výrobné faktory.

4. Čo z textu nevyplýva:

a) Podniky, firmy, výrobcovia vystupujú na trhu ako predávajúci aj ako kupujúci.

b) Domácnosti vstupujú na trh výrobných faktorov ako kupujúci.

c) Cieľom výrobcu a firiem je vstupovať na trh preto, aby dosiahli zisk.

d) Cieľom domácností je uspokojenie osobných potrieb poskytnutím výrobných faktorov.

5. Vyberte správne tvrdenie. Domácnosti:

a) ponúkajú firmám prácu

b) platia firmám za pôdu

c) za kúpené služby a tovary firmám neplatia

d) označujú sa aj ako výrobcovia

6. Doplňte na základe textu vhodné slovo: Špecifickým subjektom trhu je ...

7. Z textu vyplýva:

a) Domácnosti vstupujú na trh s cieľom vyrábať služby a tovary.

b) Štát vstupuje na trh len ako predávajúci.

c) Odstraňovanie negatívnych prejavov trhu zabezpečujú firmy.

d) Spotrebitelia vstupujú na trh ako predávajúci aj ako kupujúci.

8. Z textu nevyplýva:

a) Domácnosti ponúkajú firmám prácu, pôdu a kapitál.

b) Firmy ponúkajú domácnostiam prácu, pôdu, kapitál.

c) Štát na trhu podporuje pozitívne vplyvy.

d) Firmy sú za služby a tovary platené domácnosťami.

9. Ktorý zo subjektov vystupuje na trhu tovarov a služieb ako kupujúci?

10. Prioritou ktorého subjektu na trhu je dosiahnutie zisku?

Pracovný list KONKURENCIA

TC *Trhový mechanizmus*

Téma *TRH A KONKURENCIA*

Úloha: Pozorne si prečítajte text a odpovedzte na otázky:

Reálnym stavom fungovania trhovej súťaže je nedokonalá konkurencia, ktorá už zahŕňa monopolné prvky. Môže existovať v troch podobách:

1. Monopolistická konkurencia (tzv. diferenciácia produktu) sa vyskytuje na trhu určitého tovaru, ktorý vyrábajú viacerí výrobcovia. Tento tovar je však diferencovaný, to znamená, že ten istý tovar od rôznych výrobcov sa odlišuje obalom, farbou, dizajnom (napríklad mydlá). Firmy sa prostredníctvom cenovej i necenovej konkurencie usilujú získať čo najviac zákazníkov.

2. Oligopol je typ nedokonalkej konkurencie, keď malý počet veľkých konkurujúcich si firiem disponuje takou ekonomickou silou, že čiastočne obmedzuje vstup ďalších firiem na trh daného odvetvia. Oligopolistická štruktúra ekonomiky obmedzuje súťaž, pretože ceny sú tu spravidla vyššie ako cena ekonomickej rovnováhy.

3. Monopol – úplný (absolútny) monopol – vyjadruje takú situáciu na trhu, keď existuje len jeden výrobca určitého tovaru, ktorý nemá žiadnu konkurenciu a na základe toho môže určovať monopolne vysoké ceny. Takýto výrobca nie je motivovaný znižovať výrobné náklady ani efektívne využívať potrebné vzácne výrobné faktory.

Monopol v ekonomike je nezdravý jav, a preto štát prijíma protimonopolné opatrenia, aby na trhu zabezpečil konkurenciu. Zriaďuje aj vládne orgány, ktoré majú kontrolovať dodržiavanie hospodárskej súťaže. U nás túto úlohu plní Slovenský protimonopolný úrad.

(Zdroj: ŠLOSÁR, R. et al. 2001. *Základy ekonómie a ekonomiky*. Bratislava : SPN, 2001, s. 29. ISBN 80-08-03199-9.)

Otázky k textu:

1. Doplňte na základe textu vhodné slovné spojenie: Reálnym stavom fungovania trhovej súťaže je, ktorá už obsahuje monopolné prvky.

2. Napíšte číslo, ktoré vyjadruje počet možností, v ktorých môže existovať nedokonalá konkurencia trhovej súťaže.

3. Rozhodnite, či je nasledujúca veta pravdivá, a svoju odpoveď podčiarknite:

V monopolistickej konkurencii sa môže na trhu vyskytnúť rovnaký tovar od rôznych výrobcov, ale diferencovaný obalom, farbou alebo dizajnom. **ÁNO - NIE**

4. Uveďte, ktoré slová možno doplniť do vety tak, aby veta bola pravdivá:

V nedokonalkej konkurencii sa v rámci diferenciacie produktu firmy pokúšajú získať čo najviac zákazníkov prostredníctvom i konkurencie.

a) ekonomickej, neekonomickej

b) vzácnej, bežnej

c) cenovej, necenovej

d) oligopolistickej, monopolistickej

5. Čo z textu nevyplýva:

a) Monopol znamená, že na trhu pôsobí len jeden výrobca určitého tovaru, ktorý nemá žiadnu konkurenciu, a preto výrobca môže určovať monopolne vysoké ceny a zároveň nemá motiváciu znižovať náklady na výrobu ani efektívne využívať výrobné faktory.

b) Monopol v hospodárstve nie je zdravý jav, a preto štát prijíma protimonopolné opatrenia, aby bola na trhu konkurencia. Zriaďuje aj orgány, ktoré vykonávajú kontrolu dodržiavania ekonomickej súťaže.

c) Monopolistická konkurencia vzniká na trhu určitého tovaru, ktorý vyrábajú viacerí producenti. Tento tovar je však diferencovaný, to znamená, že ten istý tovar od rôznych producentov sa líši napr. dizajnom, obalom, farbou a pod.

d) Oligopol je typ nedokonalkej konkurencie, keď veľký počet malých konkurujúcich si podnikov má takú ekonomickú silu, že čiastočne obmedzia vstup iných podnikov na trh v danom odvetví.

6. Rozhodnite, či je nasledujúca veta pravdivá, a svoju odpoveď podčiarknite:

Oligopol prakticky obmedzuje súťaž z toho dôvodu, že ceny sú väčšinou vyššie ako cena ekonomickej rovnováhy. **ÁNO - NIE**

7. Doplňte na základe textu vhodné slová spojenie: Monopol sa tiež nazýva alebo monopol.

8. Rozhodnite, či je nasledujúca veta pravdivá, a svoju odpoveď podčiarknite:

Monopol vyjadruje situáciu, keď je na trhu len jeden výrobca toho daného tovaru a nemá nijakú konkurenciu. **ÁNO - NIE**

9. Štát prijíma protimonopolné opatrenia z dôvodu:

a) potreby cenovej a necenovej centralizácie ekonomiky

- b) nutnosti obmedzovania súťaže malých firiem
- c) škodlivosti monopolu v národnom hospodárstve
- d) posilňovania a podpory nedokonalnej konkurencie

10. Doplňte na základe textu vhodné slovné spojenie: Kontrolovať dodržiavanie hospodárskej súťaže na Slovensku má za úlohu

2.4 Pracovné listy k tematickému celku Úloha peňazí a finančných inštitúcií

Pracovný list PENIAZE (k vyučovacej hodine Formy a funkcie peňazí)

TC Úloha peňazí a finančných inštitúcií

Téma FORMY A FUNKCIE PEŇAZÍ

Úloha: Pozorne si prečítajte text a odpovedzte na otázky:

V súčasnosti existujú tieto formy peňazí:

papierové peniaze – majú formu bankoviek, lebo ich vydáva centrálna banka v štáte, drobné mince – podobne ako bankovky slúžia na platenie za tovary a služby v hotovosti, bankové – depozitné peniaze – bezhotovostné peniaze prevládajúce v ponuke peňazí, „skoro peniaze“ (kvázipeniaze), ktoré tvoria:

- a) úročené vklady s určitou výpovednou lehotou (tzv. termínované depozitá),
- b) určité druhy likvidných cenných papierov, najmä štátne obligácie, ktoré vydáva štát a majú charakter úveru.

Viete si predstaviť bankové peniaze? Ak nie, trochu vám našepkáme. Majú vaši rodičia sporozírový účet v sporiteľni alebo bežný účet v obchodnej banke, prípadne vlastnité vkladnú knižku? Všetky peniaze uložené v bankách, sporiteľniach či iných peňažných ústavoch sú vlastne bankové – depozitné peniaze. Sú to bezhotovostné peniaze, pretože nimi neplatíme v hotovosti, ale prostredníctvom prevodov na účtoch. Môžeme ich však zmeniť aj na hotové peniaze (ak si ich vyberieme z banky).

V každej ekonomike peniaze plnia tieto základné funkcie:

1. prostriedok výmeny - uľahčujú výmenu tovarov,
2. zúčtovacia jednotka - prostredníctvom nich určujeme cenu iných tovarov a služieb na trhu
3. uchovávateľ hodnôt - ak má veľa peňazí, môže si za ne kúpiť cenné veci, ale aj založiť vlastnú firmu. Peniaze možno odložiť (usporiť) a použiť neskôr.

(Zdroj: ŠLOSÁR, R. et al. 2001. *Základy ekonómie a ekonomiky*. Bratislava : SPN, 2001, s. 57. ISBN 80-08-03199-9.)

Otázky k textu:

1. Čo z textu vyplýva? Bankové peniaze
 - a) používame na platenie svojich záväzkov v hotovosti.
 - b) sú uložené v bankách alebo iných peňažných ústavoch.
 - c) tvoria niektoré druhy likvidných cenných papierov.
 - d) nemôžeme minimálne rok zmeniť na hotové.
2. Čo z textu nevyplýva?
 - a) Bankové peniaze sa používajú na platby prevodmi na účtoch.
 - b) Bankovky ako forma peňazí sú papierové peniaze.
 - c) Drobnými mincami sa nedá platiť drahý tovar.
 - d) Termínované depozitá sú úročené vklady.
3. Aký je názov pre bankové peniaze?
 - a) kvázipeniaze b) termínované c) depozitné d) bankovky
4. Čo nesúvisí s bankovými peniazmi:
 - a) sporozírový účet b) bežný účet c) finančná hotovosť d) vkladná knižka

5. Čo nevyplýva z textu? Štátne obligácie:

- a) sú druhom likvidných cenných papierov
b) slúžia na platenie za služby
c) vydáva štát
d) majú charakter úveru

6. Čo z textu vyplýva?

- a) treba pravidelne chodiť do banky
b) banka nemôže za vás urobiť nič, ak nemáte štátne obligácie
c) na termínovaný účet banka pripisuje iba príjmy
d) banka vám môže poskytovať služby

7. Ktoré funkcie plnia peniaze v ekonomike?

- a) prostriedok spotreby, zúčtovacia jednotka, uchovávateľ cien
b) prostriedok spotreby, zúčtovacia jednotka, uchovávateľ hodnôt
c) prostriedok výmeny, zúčtovacia jednotka, uchovávateľ cien
d) prostriedok výmeny, zúčtovacia jednotka, uchovávateľ hodnôt

8. V hypermarkete majú moderný sveter, ktorý si chcete kúpiť. Ktorá z funkcií peňazí sa uplatní pri kúpe?

- a) uchovávateľ hodnôt b) prostriedok výmeny c) zúčtovacia jednotka d) žiadna

9. V neďalekom meste ste si kúpili luxusný byt. Ktorá z funkcií peňazí sa uplatní, keď kúpa bola reakciou na znehodnocovanie eura?

- a) uchovávateľ hodnôt b) prostriedok výmeny c) zúčtovacia jednotka d) žiadna

10. Vyberte správne tvrdenie: Funkciu uchovávateľa hodnôt najlepšie napĺňa:

- a) mzda b) zlato c) auto d) chlieb

Pracovní list INFLÁCIA

TC Úloha peňazí a finančných inštitúcií

Téma FORMY INFLÁCIE

Úloha: Pozorne si prečítajte text a odpovedzte na otázky:

V závislosti od toho, ako rýchlo rastú ceny, hovoríme o troch formách inflácie:

- 1. mierna inflácia je charakterizovaná jednociferným ročným tempom rastu cien (1 až 9 %). Táto forma inflácie je prijateľná pre normálny chod ekonomiky;**
- 2. cválajúca inflácia dosahuje 10 až 1000 % ročne – tento typ inflácie už spôsobuje v ekonomike veľké hospodárske i sociálne problémy;**
- 3. hyperinflácia predstavuje taký typ inflácie, ktorý presahuje 1000-percentné tempo rastu cenovej hladiny ročne. Znamená výraznú dezorganizáciu ekonomiky a úplný rozpad peňažného systému krajiny.**

Aké sú dôsledky inflácie? Inflácia ako ekonomický jav, ktorý sprevádza každú trhovú, resp. zmiešanú, ekonomiku, ovplyvňuje tak výrobu, ako aj rozdeľovanie a spotrebu.

Pokiaľ ide o majetok a príjmy obyvateľstva, inflácia pôsobí najmä v týchto smeroch:

- klesajú reálne príjmy obyvateľstva, a tým aj jeho kúpyschopnosť,
- znehodnocuje hotové peniaze a úspory,
- mení štruktúru spotreby (rastú výdavky na základné životné potreby a klesajú výdavky na iné tovary a služby),
- znevýhodňuje veriteľov a majiteľov peňazí,
- prináša isté výhody vlastníkom tovaru a dlžníkom,
- vážne sociálne následky však zanecháva na najchudobnejších vrstvách obyvateľstva.

(Zdroj: ŠLOSÁR, R. et al. 2001. *Základy ekonómie a ekonomiky*. Bratislava : SPN, 2001, s. 61 - 62. ISBN 80-08-03199-9.)

Otázky k textu:

1. Z textu vyplýva:

- a) Cválajúca inflácia je veľmi prijateľná pre normálny chod ekonomiky.

(Zdroj: ŠLOSÁR, R. et al. 2001. *Základy ekonómie a ekonomiky*. Bratislava : SPN, 2001, s. 63. ISBN 80-08-03199-9. - upravené)

Otázky k textu:

1. Čo vyplýva z textu?

- a) Úver je transakcia, pri ktorej veriteľ poskytuje finančné prostriedky dlžníkovi s podmienkou, že mu ich v dohodnutej lehote vráti aj s úverom.
- b) Úver je transakcia, pri ktorej dlžník poskytuje finančné prostriedky veriteľovi s podmienkou, že mu ich v dohodnutej lehote vráti aj s úrokom.
- c) Úver je transakcia, pri ktorej veriteľ poskytuje finančné prostriedky dlžníkovi s podmienkou, že mu ich v dohodnutej lehote vráti aj s úrokom.
- d) Úver je transakcia, pri ktorej dlžník poskytuje finančné prostriedky veriteľovi s podmienkou, že mu ich v dohodnutej lehote vráti aj s úverom.

2. Vyberte správnu možnosť: *Transakcia je* :

- a) banková operácia.
- b) cena úveru.
- c) úverový prevod.
- d) úroková miera.

3. Čo nevyplýva z textu?

- a) Úrokovú mieru rozdeľujeme na nominálnu a reálnu.
- b) Reálnu úrokovú mieru vypočítame tak, že odpočítame mieru inflácie od nominálnej úrokovej miery.
- c) Úrok je daný úrokovou mierou, ktorá vyjadruje vzťah medzi úrokom a veľkosťou požičaného kapitálu.
- d) Úrok je príjem plynúci z reálneho kapitálu.

4. Určte nesprávne tvrdenie. *Inflácia* je:

- a) zmena v cenovej hladine.
- b) zmena pri úroku.
- c) znehodnotenie peňazí.
- d) pokles cien.

5. Čo je úrok?

- a) cena úveru
- b) bankový prevod
- c) reálny príjem z činného kapitálu
- d) mimoriadna forma výnosu kapitálu

6. Kedy dochádza k poklesu úrokovej miery?

- a) pri nominálnej inflácii.
- b) pri zvýšenom dopyte po peniazoch
- c) pri reálnej inflácii
- d) pri zníženom dopyte po peniazoch

7. Uveďte, ktoré slová možno doplniť do vety tak, aby veta bola pravdivá: *trhy delíme na* a

- a) peňažné, kapitálové, finančné
- b) kapitálové, peňažné, finančné
- c) finančné, peňažné, kapitálové
- d) odpovede a – c nie sú správne

8. Uveďte, ktoré slovo možno doplniť do vety tak, aby veta bola pravdivá: *Na finančnom trhu sa vlastne uskutočňujú* *obchody*.

- a) úrokové
- b) úverové
- c) peňažné
- d) kapitálové

9. Uveďte, ktoré slovo/slová možno doplniť do vety tak, aby veta bola pravdivá: *Výnos z reálneho, fyzického - činného kapitálu je*

- a) úroková miera
- b) úver
- c) zisk
- d) úrok

10. Uveďte, ktoré slová (dodržiť poradie slov) možno doplniť do vety tak, aby veta bola pravdivá: *dopytu po peniazoch* *úrokovú mieru, a naopak,* *ponuka sa prejaví* *úrokovej miery*.

- a) pokles, zvyšuje, zvýšená, rastom
- b) rast, zvyšuje, zvýšená, poklesom
- c) pokles, znižuje, znížená, poklesom
- d) rast, znižuje, znížená, rastom

2.5 Pracovné listy s nesúvislým textom

V bežnom živote sa človek bežne stretáva s tým, že musí zvládnuť aj čítanie zmlúv, reklamných letákov, ponúk na rôzne dovolenkové destinácie, bankové produkty atď. Je veľmi veľa medializovaných prípadov, v ktorých ľudia sa finančne alebo inak dostali do problémov, ktoré spôsobilo nedôsledné čítanie práve textov tohto typu. Je však ťažšie vybrať vhodný text a vytvoriť primerane náročné úlohy.

Naučiť sa čítať s porozumením nesúvislý text si vyžaduje od učiteľa i žiaka oveľa viac energie, sústrednosti, trpezlivosti a času. Zo svojich skúseností som však zistila, že žiaci si uvedomujú dôležitosť porozumieť nesúvislému textu a radi riešia takéto pracovné listy.

Pridanou hodnotou riešenia pracovných listov s nesúvislým textom s ekonomickou problematikou je rozvíjanie finančnej gramotnosti žiakov, v ktorej v rámci krajín EÚ patríme na posledné priečky.

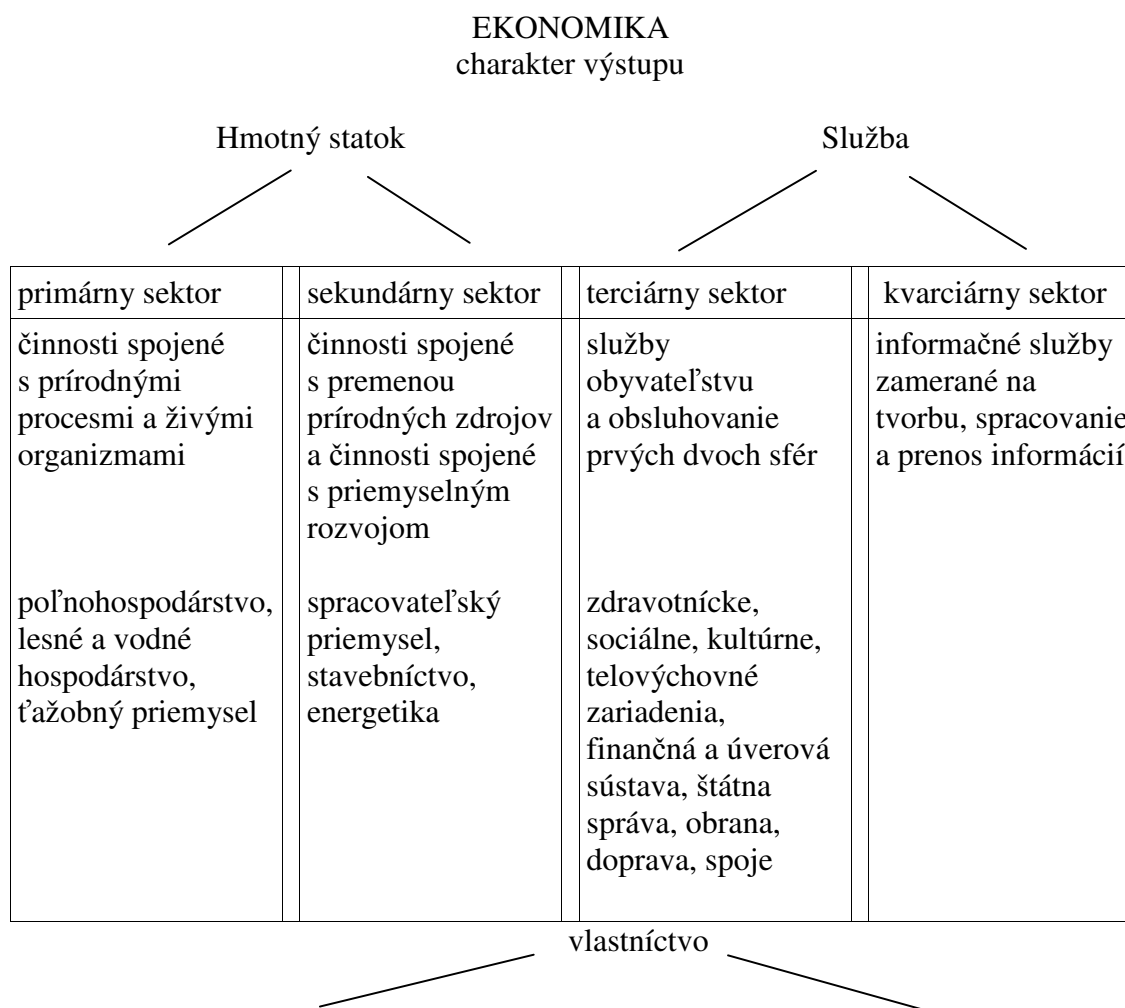
Pracovný list SEKTORY

TC Základné ekonomické problémy a ich riešenie

Téma EKONOMIKA A EKONÓMIA

Úloha: Pozorne si prečítajte text a odpovedzte na otázky:

Ekonomické subjekty sa navzájom odlišujú charakterom výstupu, formou vlastníctva alebo formálnosťou činnosti. Na základe týchto kritérií členíme ekonomiku na **sektory**, ako to znázorňuje nasledujúca schéma.



verejný sektor	súkromný sektor
----------------	-----------------

formálnosť

legálny sektor	nelegálny sektor
legálne a štatisticky sledovateľné činnosti	utajované a štatisticky nesledovateľné činnosti

(Zdroj: ŠLOSÁR, R. et al. 2001. *Základy ekonómie a ekonomiky*. Bratislava : SPN, 2001, s. 12 - 13. ISBN 80-08-03199-9.)

Otázky k textu:

- Ekonomiku podľa charakteru výstupu, formy vlastníctva alebo formálnosti činnosti delíme na: a) ministerstvá b) hospodárstva c) priemysel d) sektory
- Ako delíme ekonomiku podľa charakteru výstupu?
 - nehmotný statok a služba
 - hmotný statok a služba
 - verejný statok a služba
 - ekonomický statok a služba
- Na čo sa zameriava primárny sektor ekonomiky?
 - činnosti spojené s prírodou
 - činnosti spojené s priemyslom
 - činnosti spojené so službami
 - činnosti spojené s hospodárstvom
- Ktoré odvetvie patrí do primárneho sektora?
 - energetika
 - priemysel
 - zdravotníctvo
 - poľnohospodárstvo
- Na čo sa zameriava sekundárny sektor ekonomiky?
 - činnosti spojené s prírodou
 - činnosti spojené s priemyslom
 - činnosti spojené so službami
 - činnosti spojené s hospodárstvom
- Do čoho zasahuje sekundárny sektor?
 - poľnohospodárstvo
 - priemysel
 - zdravotníctvo
 - doprava
- Ktoré dva sektory tvoria služby?
 - primárny, sekundárny
 - legálny, nelegálny
 - verejný, súkromný
 - terciárny, kvarciárny
- Čo nepatrí medzi služby:
 - kultúrne zariadenia
 - štátna správa
 - priemysel
 - obrana
- Ktorá možnosť označuje členenie ekonomiky z hľadiska vlastníctva:
 - legálny sektor
 - energetický sektor
 - súkromný sektor
 - kvarciárny sektor
- Na čo sa zameriava legálny sektor?
 - na spracovanie a prenos informácií
 - na štatisticky sledovateľné činnosti
 - na činnosti spojené so službami
 - na činnosti spojené s prírodou

Pracovný list INVESTOVANIE

TC Úloha peňazí a finančných inštitúcií

Téma INVESTOVANIE – PRAKTICKÉ ÚLOHY

**Pán Emanuel Sporiaci má k dispozícii 30 000 eur a chce svoje peniaze investovať. Na internete si našiel tri zaujímavé ponuky (do každej z ponúk investoval 10 000 eur):
Ponuka A: zmiešaný podielový fond KONTO MIX – je preň charakteristické, že výnos nie je možné vopred určiť, ale klient si môže vypočítať predpokladaný výnos na základe výnosov z predchádzajúcich rokov.**

Podmienky:

- vklad bol realizovaný 29. 12. 2011, zhodnocovať sa začal od 1. 1. 2012
- vstupné poplatky predstavujú 3 % z vlozenej čiastky

- výnos sa po výpočte zaokrúhľuje na dve desatinné čísla
- výnos z predchádzajúceho roku sa pripočítava k čiastke a zhodnocujú sa spolu v nasledujúcom roku
- poplatok za vedenie účtu 0 eur

Čiastka znížená o poplatok sa bude zhodnocovať 5 rokov.

Ponuka B: zaistený podielový fond KONTO Z PLUS – je preň charakteristické, že výnos nie je možné vopred určiť, ale klient si môže vypočítať predpokladaný výnos na základe výnosov z predchádzajúcich rokov, pričom má istotu, že sa mu vráti vstupný vklad (bez vstupného poplatku).

Podmienky:

- vklad bol realizovaný 29. 12. 2011, zhodnocovať sa začal od 1. 1. 2012
- vstupné poplatky predstavujú 2 % z vloženej čiastky
- výnos z predchádzajúceho roku sa pripočítava k čiastke a zhodnocujú sa spolu v nasledujúcom roku
- výnos sa po výpočte zaokrúhľuje na dve desatinné čísla
- ak investor zachová dobu viazanosti 6 rokov, správca fondu mu vyplatí minimálne vložené prostriedky
- ak investor zachová dobu viazanosti 5 rokov, správca fondu mu vyplatí celkovú sumu za 5. rok zníženú o poplatok za predčasný výber vo výške 10% z výnosu v 5. roku
- percentuálny výnos je nižší než v zmiešanom fonde
- poplatok za vedenie účtu 0 eur

Čiastka znížená o vstupný poplatok sa bude zhodnocovať 6 rokov.

Ponuka C: zaistený podielový fond (PF) KONTO Z – je preň charakteristické, že výnos nie je možné vopred určiť, ale klient si môže vypočítať predpokladaný výnos na základe výnosov z predchádzajúcich rokov, pričom má istotu, že sa mu vráti 90% vstupného vkladu (bez vstupného poplatku).

Podmienky:

- vklad bol realizovaný 29. 12. 2011, zhodnocovať sa začal od 1. 1. 2012
- vstupné poplatky predstavujú 3 % z vloženej čiastky
- výnos z predchádzajúceho roku sa nepripočítava k čiastke, presúva sa na bankový účet investora a zhodnocuje sa vždy len vstupný vklad
- výnos sa po výpočte zaokrúhľuje na dve desatinné čísla
- ak investor zachová dobu viazanosti 6 rokov, správca fondu mu vyplatí minimálne 90% vložených prostriedkov
- percentuálny výnos je nižší než v zmiešanom fonde a zaistenom fonde Z PLUS
- poplatok za vedenie účtu 0 eur

Čiastka znížená o vstupný poplatok sa bude zhodnocovať 6 rokov.

(Zdroj: súkromný archív)

Otázky k textu:

1. V ktorom fonde pán Emanuel Sporiaci vystavil svoje peniaze najväčšiemu riziku?
2. V ktorom fonde je priemerný percentuálny výnos najnižší?
3. Doplňte do tabuľky fondu KONTO MIX chýbajúce údaje.

Tabuľka 2 Predpokladané výnosy v **zmiešanom PF KONTO MIX**

Doba vkladu	Čiastka v eurách	Zhodnotenie v %	Výnos v eurách	Celková suma
1. rok		4,5		
2. rok		2,7		
3. rok		5,1		

4. rok		3,6		
5. rok		2,9		
Priemerné zhodnotenie v %			-----	-----

Zdroj: súkromný archív

4. Doplňte do tabuľky fondu KONTO Z PLUS chýbajúce údaje.

Tabuľka 3 Predpokladané výnosy v **zaistenom PF KONTO Z PLUS**

Doba vkladu	Čiastka v eurách	Zhodnotenie v %	Výnos v eurách	Celková suma
1. rok		4,1		
2. rok		2,5		
3. rok		4,6		
4. rok		3,9		
5. rok		3,6		
6. rok		2,2		
Priemerné zhodnotenie v %			-----	-----

Zdroj: súkromný archív

5. Doplňte do tabuľky fondu KONTO Z chýbajúce údaje.

Tabuľka 4 Predpokladané výnosy v **zaistenom podielovom fonde KONTO Z**

Doba vkladu	Čiastka v eurách	Zhodnotenie v %	Výnos v eurách	Celková suma
1. rok		3,9		
2. rok		2,4		
3. rok		4,9		
4. rok		3,4		
5. rok		2,9		
6. rok		2,1		
Priemerné zhodnotenie v %			Spolu:	-----

Zdroj: súkromný archív

6. Doplňte do vety chýbajúci údaj.

KONTO MIX: Investor požiadala o výplatu finančných prostriedkov 25. 2. 2017. Podľa výpočtu predpokladaných výnosov by dostal čiastku eur.

7. Doplňte do vety chýbajúce údaje.

KONTO Z PLUS: Investor požiadala o výplatu finančných prostriedkov 25. 3. 2017. Podľa výpočtu predpokladaných výnosov by dostal čiastku eur a zaplatil by poplatok za predčasný výbereur.

8. Doplňte do vety chýbajúci údaj.

KONTO Z PLUS: Investor požiadala o výplatu finančných prostriedkov 25. 3. 2018. Podľa výpočtu predpokladaných výnosov by dostal čiastku eur.

9. Doplňte do vety chýbajúci údaj.

KONTO Z: Investor požiadala o výplatu finančných prostriedkov 25. 3. 2018. Podľa podmienok fondu by v 6. roku dostal svoj vklad bez vstupného poplatku vo výške eur a výnos za 6. rok.

10. Uved'te predpokladané výnosy jednotlivých fondov pri dodržaní zmluvných podmienok a zachovaní doby viazanosti.

KONTO MIX:eur KONTO Z PLUS eur KONTO Z eur

ZÁVER

Predložená práca sa primárne zaoberá uplatnením čítania s porozumením a rozvíjaním čitateľskej gramotnosti na hodinách občianskej náuky. Oboznamuje učiteľov OBN s niektorými možnosťami využitia čítania súvislého a nesúvislého textu v rámci vyučovacej hodiny, čo môže začínajúcemu pedagogickému zamestnancovi pomôcť v jeho práci a skúsenému pedagógovi dať inšpiráciu, ako obohatiť učebný proces a ako viesť žiaka, aby si rozvíjal kompetencie k učeniu.

Cieľom moderného učiteľa je dobre pripraviť svojich žiakov na život a v tejto príprave vedieť aplikovať nové a efektívne metódy výučby. Od osobnosti učiteľa a od cieľov daného predmetu závisí, ktorú z metód si vyberie, ako bude motivovať žiaka, avšak moderná škola má prenášať aktivitu na stranu žiaka, t. j. učiteľ proces riadi, ale žiak sa učí prostredníctvom vhodnej činnosti alebo osobného zážitku. Túto črtu edukačného procesu majú aj aktivity spojené s čítaním s porozumením.

Rozvíjanie čitateľskej gramotnosti v časoch, keď čítanie sa dostáva na okraj záujmov mladého človeka, je z hľadiska prípravy učiteľa náročné na tvorivosť a čas a z hľadiska žiaka veľmi potrebné pre ďalšie štúdium aj bežný život. Výsledky sa nemusia objaviť hneď, pretože rozširovať žiakovu slovnú zásobu a odstraňovať nadobudnuté nesprávne návyky pri čítaní je zložitú. Čitateľská gramotnosť sa nedá naučiť teoreticky, ale získať len praxou.

Učiteľ by mal mať jasný cieľ v oblasti čitateľskej gramotnosti – rozvíjať žiakove schopnosti a zručnosti pracovať s textom: porozumieť mu, analyzovať, interpretovať a hodnotiť ho - a k nemu vyberať alebo prispôbiť „cesty“. Práca ponúka aj návrh prípravy na vyučovaciu hodinu, ktorý má byť pomôckou, ako je možné rozvíjať čitateľskú gramotnosť žiaka nie samoúčelne, ale integrované v rámci vyučovania.

Vytvorené pracovné listy môžu byť vhodným učebným materiálom, ktorý učiteľ môže použiť nielen ako zaujímavý spôsob práce na vyučovacej hodine, ale aj v rámci samoštúdia, resp. domácej prípravy žiaka. Môžu tvorivého a aktívneho učiteľa viesť k tomu, že začne si vytvárať vlastné pracovné listy pre žiaka, ktorý má problém s čítaním textu a jeho porozumením.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

DVOŘÁK, K. et al. *Cieľové požiadavky na vedomosti a zručnosti maturantov zo slovenského jazyka a literatúry*. Bratislava : ŠPÚ, 2011.

GAVORA, P. – ŠRAJEROVÁ, H. 2009. Porozumenie textu zisťované cloze-testom vzhľadom na obťažnosť učebného textu. In: *Slovenský jazyk a literatúra v škole*, 2008/09, roč. 55, č. 7 - 8, s. 193 – 204. ISSN 1335-2040

HUMAJOVÁ, Z. - KLAČANSKÁ, Z.: *Zabudnuté čítanie. Čitateľská gramotnosť v školách*. Bratislava: Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika, 2007. 58 s. ISBN: 978–80–89121–16–8.

LYSÝ, J. : *Štátny vzdelávací program – občianska náuka. (Vzdelávacia oblasť: Človek a spoločnosť) PRÍLOHA ISCED 3A*. Bratislava: ŠPÚ, 2010. 13 s.

Pedagogicko-organizačné pokyny na školský rok 2012/2013. Bratislava: Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, 2012. 33 s.

SITNÁ, D. 2009. *Metody aktívneho vyučovania. Spolupráce žakov ve skupinách*. Portál, Praha : Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-246-1

ŠLOSÁR, R. et al. 2001. *Základy ekonómie a ekonomiky*. Bratislava : SPN, 2001, s. 57. ISBN 80-08-03199-9.

Štátny vzdelávací program – výkonový štandard pre gymnáziá a stredné odborné školy – oblasť: Jazyk a komunikácia. 2009. Bratislava : ŠPÚ, 2009.

Ukážky v pracovných listoch sú z učebnice *Základy ekonómie a ekonomiky* a z archívu autorky

Tabuľky (súkromný archív):

Tabuľka 1 Návrh aktivít na rozvíjanie čitateľskej gramotnosti v predmete OBN (3. ročník)

Tabuľka 2 Predpokladané výnosy v zmiešanom PF KONTO MIX

Tabuľka 3 Predpokladané výnosy v zaistenom PF KONTO Z PLUS

Tabuľka 4 Predpokladané výnosy v zaistenom PF KONTO Z

PRÍLOHA Správne odpovede k pracovným listom

Správne odpovede k pracovnému listu **PODNIKANIE**

1. A
2. D
3. C
4. Začína narodením a končí smrťou
5. NIE
6. C
7. zoznam
8. C
9. Pre podniky, ktoré majú sídlo v jeho obvode.
10. ÁNO

Správne odpovede k pracovnému listu **ŽIVNOSTI**

1. živnosti, obchodné spoločnosti, družstvá
2. C
3. NIE
4. remeselné, viazané, voľné
5. B
6. C
7. C
8. D
9. NIE
10. B

Správne odpovede k pracovnému listu **EKONOMIKA**

1. C
2. výnimočné
3. B
4. vzájomná prepojenosť ekonomík/ vzájomná prepojenosť jednotlivých ekonomík/
prepojenosť ekonomík/ prepojenosť
5. A
6. otvorené
7. prebytková a nedostatková
8. C
9. C
10. D

Správne odpovede k pracovnému listu **TRH**

1. štátu
2. firmy
3. domácnosti
4. B
5. A
6. štát

7. D
8. B
9. domácnosti
10. firiem

Správne odpovede k pracovnému listu **KONKURENCIA**

1. nedokonalá konkurencia
2. 3
3. áno
4. C
5. D
6. áno
7. úplný, absolútny
8. áno
9. C
10. Slovenský protimonopolný úrad

Správne odpovede k pracovnému listu **PENIAZE**

1. B
2. C
3. C
4. C
5. B
6. D
7. D
8. B
9. A
10. B

Správne odpovede k pracovnému listu **INFLÁCIA**

1. A
2. C
3. A
4. rastu cien
5. B
6. A
7. NIE
8. C
9. cválajúca
10. B

Správne odpovede k pracovnému listu **FINANCIE**

1. C
2. A
3. D
4. A
5. A
6. D
7. C
8. B
9. C

10. B

Správne odpovede k pracovnému listu **SEKTORY**

1. D
2. B
3. A
4. D
5. B
6. B
7. D
8. C
9. C
10. B

Správne odpovede k pracovnému listu **INVESTOVANIE**

1. A
2. KONTO Z
3. Tabuľka 2 Predpokladané výnosy v **zmiešanom PF KONTO MIX**

Doba vkladu	Čiastka v eurách	Zhodnotenie v %	Výnos v eurách	Celková suma
1. rok	9700,00	4,5	436,50	10136,50
2. rok	10136,50	2,7	273,67	10410,19
3. rok	10410,19	5,1	530,92	10941,11
4. rok	10941,11	3,6	393,88	11334,99
5. rok	11334,99	2,9	328,71	11663,70
Priemerné zhodnotenie v %		3,76	-----	-----

4. Tabuľka 3 Predpokladané výnosy v **zaistenom PF KONTO Z PLUS**

Doba vkladu	Čiastka v eurách	Zhodnotenie v %	Výnos v eurách	Celková suma
1. rok	9800,00	4,1	401,80	10201,80
2. rok	10201,80	2,5	225,05	10426,85
3. rok	10426,85	4,6	479,64	10906,49
4. rok	10906,49	3,9	425,35	11331,84
5. rok	11331,84	3,6	407,95	11739,79
6. rok	11739,79	2,2	258,28	11998,07
Priemerné zhodnotenie v %		3,48	-----	-----

5. Tabuľka 4 Predpokladané výnosy v **zaistenom PF KONTO Z**

Doba vkladu	Čiastka v eurách	Zhodnotenie v %	Výnos v eurách	Celková suma
1. rok	9700,00	3,9	378,30	10078,30
2. rok	9700,00	2,4	232,80	9932,80
3. rok	9700,00	4,9	475,30	10175,30
4. rok	9700,00	3,4	329,80	10029,80
5. rok	9700,00	2,9	281,30	9981,30

6. rok	9700,00	2,1	203,70	9903,70
Priemerné zhodnotenie v %		3,27	Spolu: 1901,20	-----

6. KONTO MIX: Investor požiada o výplatu finančných prostriedkov 25. 2. 2017. Podľa výpočtu predpokladaných výnosov by dostal čiastku 11663,70 eur.

7. KONTO Z PLUS: Investor požiada o výplatu finančných prostriedkov 25. 3. 2017. Podľa výpočtu predpokladaných výnosov by dostal čiastku 11698,99 eur a zaplatil by poplatok za predčasný výber 40,80eur.

8. KONTO Z PLUS: Investor požiada o výplatu finančných prostriedkov 25. 3. 2018. Podľa výpočtu predpokladaných výnosov by dostal čiastku 11998,07 eur.

9. KONTO Z: Investor požiada o výplatu finančných prostriedkov 25. 3. 2018. Podľa podmienok fondu by v 6. roku dostal svoj vklad bez vstupného poplatku vo výške 9700 eur a výnos za 6. rok.

10. KONTO MIX: 1963,70 eur **KONTO Z PLUS** 2198,07 eur **KONTO Z** 1901,20 eur